

Hrvatska se često navodi kao primjer dobre prakse kad se radi o zakonodavnom uređenju zločina iz mržnje zbog predrasuda prema invaliditetu. Međutim, u zakonodavstvu postoji neusklađenost paradigme invaliditeta utemeljene na ljudskim pravima i društvenom modelu invaliditeta i starog medicinskog modela. Upravo takvo zakonsko uređenje može biti jedan od razloga što u praksi dosad nijedan čin nasilja nad osobama s invaliditetom koji ima težinu kaznenog djela dosad nije okvalificiran kao zločin iz mržnje.

Članak 87., stav. 21 definira zločin iz mržnje kao kazneno djelo (prijetnju, oštećenje tuđe stvari, nanošenje tjelesne ozljede ili drugo) počinjeno zbog nacionalnog ili etničkog podrijetla, spolnog opredjeljenja, invaliditeta ili spola žrtve.

Kazneni zakon nadalje navodi da su kod odmjeravanja kazne sudovi obvezni takvo postupanje uzeti kao otegotnu okolnost ako Kaznenim zakonom nije već izričito propisano teže kažnjavanje.

Kod većine kaznenih djela kao što je to primjerice slučaj s kaznenim djelom prisile iz članka 138. osobe s invaliditetom obuhvaćene su dvostrukom zaštitom (unutar definicije zločina iz mržnje i posebno kao članovi tzv. ranjivih skupina kao što su djeca i trudnice): Čl. 138 Kazneno djelo prisile: progoni se po privatnoj tužbi, osim ako je počinjeno iz mržnje, prema djetetu ili osobi s invaliditetom ili članu obitelji.

Ovakva zaštita osoba s invaliditetom odraz je stare paradigme invaliditeta prema kojoj su osobe s invaliditetom ranjive zbog svog invaliditeta, a ne zbog toga što im netko želi nauditi i svih drugih elemenata u okolini koji dovode do toga da ih počinitelj cilja kao žrtvu.

Praksa Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom pokazuje da su *osobe s intelektualnim i psihičkim teškoćama, slijepi i gluhe osobe, osobe s tjelesnim invaliditetom i kroničnim bolestima*

svakodnevno izložene raznim oblicima nasilja (grubo postupanje s elementima zlostavljanja u bolnici, udaranje šakom na ulici, višestruki, učestali i ponavljajući verbalni napadi i drugi incidenti).

Takvo biranje žrtve zbog invaliditeta čini djelo zločinom iz mržnje. Prilikom istraživanja i procesuiranja takvih kaznenih djela potrebno je tražiti predrasude i pristranost, a ne eksplicitno izraženu mržnju.

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom nastavlja s radom na podizanju svijesti o tim aspektima. Savjetnica pravobraniteljice za osobe s invaliditetom Branka Meić Salie izlagala je na **okruglom stolu o javnoj politici u području zločina iz mržnje, s posebnim osvrtom na prava žrtava**. Okrugli stol održan je 25. travnja u okviru projekta „Razvoj kapaciteta organizacija civilnog društva za integriranje ljudskih prava u javne politike“. Na okruglom stolu je zaključeno kako je broj registriranih slučajeva po svim zaštićenim osnovama u nesrazmjeru s primjetnim povećanjem opće razine netolerancije u društvu. Tijekom 2016. godine zabilježeno je ukupno 32 kaznenih djela zločina iz mržnje. Od tog broja 17 je slučajeva oštećenja tuđe stvari koje je počinio jedan jedini grafiter iz Županje. Kao ni ranijih godina nije zabilježen ni jedan slučaj zločina iz mržnje temeljem invaliditeta.

Na okruglom stolu govorile su Maja Munivrana Vajda, izvanredna profesorica na Katedri za kazneno pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu: Zločin iz mržnje u hrvatskom zakonodavstvu i praksi Europskog suda za ljudska prava; te Elizabeta Ivičević Karas, profesorica na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu: Otkrivanje i kazneni progon zločina iz mržnje: Pogled kroz prizmu prava žrtava.

Iskustva i praksu pravobraniteljskih institucija u odnosu na zločin iz mržnje predstavile su Tena Šimonović Einwalter, zamjenica pučke pravobraniteljice i Višnja Ljubičić, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova.

19. travnja 2017. godine savjetnica pravobraniteljice Branka Meić Salie sudjelovala je na stručnom sastanku o definiranju pokazatelja predrasuda prema osobama s invaliditetom u sklopu projekta EU-projekta Facing all the Facts (Suočavanje sa svim činjenicama). Projekt koordinira CEJI – Jewish contribution to an inclusive Europe. Jedan od članova koordinacije je i Europska mreža za neovisni život ENIL. <http://www.facingfacts.eu/page/partners> U sklopu projekta razvijenje online trening o zločinima iz mržnje koji je trenutno besplatan, a novi trening bit će organiziran u jesen 2017. i proširen s pokazatelja predrasude prema pripadnicima romske nacionalnosti i osobe s invaliditetom.

Osim kazne za počinitelja, kvalifikacija kaznenog djela ili prekršaja kao zločina iz mržnje izrazito je važna zbog toga jer se žrtva bira zbog toga jer pripada određenoj grupi što kod svih pripadnika te grupe dovodi do osjećaja straha, odbacivanja i izolacije. Nепрепозnavanje tih elemenata ostavlja cijelu grupu nezaštićenu i propušta se poslati poruka da društvo neće tolerirati netrpeljivost prema, u ovom slučaju osobama s invaliditetom, već će poduzeti kaznene, ali vrlo često idruge mjere kako bi se suzbilo neprijateljstvo prema toj grupaciji.

U slučaju osoba s invaliditetom neprijateljstvo je posljedica sustavnog odnosa prema osobama s invaliditetom koje su kroz obrazovni sustav segregirane od osobe bez invaliditeta, a kasnije

odvajane u ustanove ili žive u obiteljima bez podrške koja bi im omogućila aktivan neovisan život bez ovisnosti o članovima obitelji. Upravo zbog takvog manjka podrške dolazi do sagorijevanja članova obitelji i osoblja u ustanovama koji su u svakodnevnoj interakciji s osobama s invaliditetom, a to sagorijevanje manifestira se kroz razne oblike nasilja prema osobama s invaliditetom. Situacija je dodatno teška zbog toga jer upravo zbog svakodnevne izloženosti nasilju žrtve prihvaća ju zlostavljanje kao dio svog života.

Gledajući osobe s invaliditetom kao na bespomoćne i ranjive žrtve je odraz nadmoći osoba bez invaliditeta jednako kao što je to slučaj kod osjećaja nadmoći koje demonstrira pripadnik bijele rase nekadašnjim pripadnicima druge rase. Često zaboravljamo da je povijest osoba s invaliditetom puna primjera nasilja uključujući i onog ekstremnog kakvo je bilo ubijanje osoba s invaliditetom u koncentracijskim kampovima u nacističkoj Njemačkoj.

Na Sveučilištu u Leicesteru pripremljen je i kratak film o šteti koju čine zločini i incidenti iz mržnje i netrpeljivosti prema različitim grupama.

<http://www2.le.ac.uk/departments/criminology/hate/the-harms-of-hate-a-short-film>